
doen afnemen, nu wij in deze jaren een steeds groter wordende stroom van het naar zijn land terugkerende volk moeten huisvesten.

Voor het door Pilon zo vurig verlangde gesprek was de tijd nog niet gekomen, zo meende Kahane:

Wij worstelen in deze jaren met ons eigen enorme probleem van integratie tot nieuwe eenheid, vooral ook geestelijk, van alle naar Israël stromende groeperingen met zoveel verschillende opvattingen (...). Wij leven bij voortduring op de grens van een 'Kulturkampf' (...). In deze precaire situatie kunnen wij de discussie met het christendom niet ook nog op ons nemen.³²

Rabbijn Aharon Keller, later een vriend van Nes Ammim, behoorde in 1963 tot de oppositie. Volgens hem behoorde zending tot het wezen van het christendom, wat Pilon en de gebroeders Bernath ook beweerden. De ervaringen in de jaren dertig en veertig gaven hem bovendien niet het minste vertrouwen in goede bedoelingen. Was Bakker geen jodenzendeling? Keller beschouwde het plan als een ontwerp 'voor een 'asiel voor joodse renegaten'.³³

Tegelijk lieten zich in Israël stemmen voor Nes Ammim horen. Deze voorstanders kwamen met name uit de seculiere milieus. Voorzitter Josef Meir van de districtsraad Gaaton (waar Nes Ammim onder zou komen te vallen) zag maar al te graag een tegenwicht tegen de in zijn ogen fundamentalistische kibboetsbewoners van Amqa. Burgemeester Gerschon Tatz van de kustplaats Nahariya was blijkens een interview met de Zwitserse pers dezelfde mening toegedaan. Hem stond een democratie naar Amerikaans model voor ogen. De oppositie tegen Nes Ammim, voor wie elke afwijking van de eigen norm blijkbaar onverdraaglijk was, moest beseffen dat men zelfs in Israël niet langer in een oudtestamentische theocratie leefde.³⁴

Aan christelijke zijde merkte Gutscher op dat de commotie tenminste bijdroeg aan de naamsbekendheid van het project.³⁵ Wat in de Europese en Israëlische discussie echter volkomen ontbrak was een verwijzing naar de Arabische opinie. In de directe omgeving van het voor Nes Ammim gekochte land lagen de ruïnes van twee in 1948 ontruimde en onteigende dorpen: al Summayriyya bij Regba en Kuwaykat bij Beit ha-Emek.³⁶ Tot dusver heb ik in de schriftelijke documentatie over de vroege geschiedenis van Nes Ammim geen enkele verwijzing gevonden naar deze dorpen of naar het lot van degenen die daar vijftien jaar eerder hadden gewoond. De enige gegevens komen uit mondelinge overlevering. Yousef Mbarki wist in 1948 met hulp van joodse vrienden aan uitzetting

³² 'Plan-Nes Ammim wekt orthodox verzet in Israël', in: *Trouw* nr. 5319 (14 september 1962).

³³ Aharon Keller, 'Warum ich gegen Nes Ammim bin', in: *Jedioth Chadashoth* 12 maart 1963.

³⁴ Citaten uit het artikel 'Gegen die Tätigkeit der christlichen Missionen in Israel', in: *Schaffhauser Nachrichten* 7 januari 1963.

³⁵ Johannes Gutscher, rondzendbrief, in: *Schweizer Evangeliumsdiens in Israel*, Wädenswil juli 1963.

³⁶ Zie voor deze dorpen, demografische gegevens uit de mandaatperiode 1922-1948 en de ligging ten opzichte van Nes Ammim op satellietbeelden: www.palstinremembered.com/Acre/Kuwaykat&alSummayriyya.